
ROZHOVOR

Rozhovor | AB / Akademický bulletin 8-9/2018

Středověk a současnost

Jako doktorand se specializuje na středověký artušovský román – velkou radost mu ale přináší i práce v redakci časopisu *Dějiny a současnost*. „Jedním z hlavních úkolů vědců je učit se jazyku, který je srozumitelný, a přitom se neodklání od přesnosti,“ vysvětluje historik Martin Šorm z Centra medievistických studií, společného pracoviště Akademie věd ČR a Univerzity Karlovy, čerstvý nositel mezinárodního ocenění pro mladé vědce do 35 let Visegrad Group Academies Young Researcher Award.

S setkání vrcholných představitelů akademií V4, které se koná každý rok v jedné z členských zemí, doprovází od roku 2005 tradiční ceremoniál Visegrad Group Academies Young Researcher Award. Soutěž je určena mladým vědcům do 35 let z ústavů některé z akademií, a to pokaždé v jiné vědní disciplíně. Letos prestižní ocenění získal i **Martin Šorm** z [Filosofického ústavu AV ČR](#).

Specializujete se na studium středověku – čím konkrétně se zabýváte?

Zabývám se jedním rukopisem z 15. století, který srovnávám s jinými, rozebírám jeho celkový obsah i jednotlivé texty. Zkoumám, co může taková zdánlivě nesourodá skrumáž kronik, veršovaných i prozaických povídek a básní říci čtenáři – ať tomu v 15. století, nebo současnému. Sleduji, jaká témata rezonují celkem, jaké motivy vystupují v jednotlivých textech. O rukopisu a o obecnějších otázkách, k čemu můžeme znalosti středověké literatury využít i dnes, jsem mluvil i ve svém vystoupení na jednání akademií V4 v Liblicích. Mínění, která máme o současném světě, se totiž zakládají na určitých myšlenkových pochodech, které jsou často postavené na falešných představách o středověku. Středověk se dnes mnohdy používá jako argumentační nástroj, ale většinou nesprávně.

Můžeme znalosti o středověku aktualizovat a využít i pro porozumění současnému světu?

Rozhodně ano, ale většinou se tomu věnují všichni, jen ne vědci. A historici zase nemají vždy dostatečně solidní povědomí o současnosti, aby se k ní s využitím znalosti středověku mohli relevantně vyjadřovat. Se středověkem se často pracuje jako s hlinou, v níž koření současná realita, anebo naopak jako s kontrastní plochou, od níž se ta současná má údajně lišit. Načež přichází obvykle arbitrární rozhodnutí, jestli si takový rozdíl či podobnost spojíme s pozitivní, nebo negativní emocí a jestli klademe důraz na pokrok, či jsme se rozhodli pro nostalgii.

Platí totéž i pro státy střední Evropy?

Středoevropské národy se prezentují jako něco, co ve středověku vzniklo a od té doby plynule pokračuje až do současnosti. To je ale nesmysl. Stejnými slovy se v každé době a v různých společenstvích označovaly obvykle jiné skupiny lidí. Je proto dobré přemýšlet, jak o národech uvažoval středověk. Ani tehdy nepanovala jednotná, převládající představa – i ve středověku se národy v různých kontextech definovaly různě.

Napadá vás konkrétní příklad?

Dobře známá je například *Dalimilova kronika*, česká středověká epická báseň, která pojednává o českém národu velmi vyhroceně. Když sledujeme, jakým způsobem o něm hovoří, vidíme, že jde o pohled stejně nestabilní a složitý, a vlastně nevyjasněný a především emotivní, jako když o národu různí lidé mluví dnes. Jde o ostře nacionalistickou báseň, která nejenže nevyjadřuje obecnou „středověkou představu o českém národě“, ale i sama obsahuje různé rozpory a vždy umožňovala ambivalentní výklady. Problém je, když používáme výmysly o středověkých kořenech sou-

časné reality nereflektovaně, když zneužíváme falešné i vědecké představy o dějinách, abychom určité vlastní chování, rozhodnutí nebo pocity odůvodnili nebo ospravedlnili.

Jak mohou v této souvislosti vědci usměrňovat myšlení společnosti, aby nepodléhala stereotypům a floskulím?

Tím, že budou psát srozumitelným jazykem, budou vystupovat v médiích, zkoušet nová pojetí výstav... A že budou aktivně vystupovat proti manipulátorům. Sám se kromě studia středověké literatury zabývám také odbornou popularizací historie, literatury a vůbec humanitních věd – především v redakci časopisu *Dějiny a současnost*, kde mám na starosti hlavně rubriku recenzí na nové vědecké monografie. To je vedle výzkumu moje další velká radost.

Ocenění převzal Martin Šorm od předsedkyně Akademie věd ČR Evy Zažímalové

Píšu ale také příspěvky do rozhlasových pořadů, učím na Filozofické fakultě UK. Jedním z našich hlavních úkolů je pořad se učit jazyku, který je srozumitelný širšímu okruhu lidí, a přitom se neodklání od přesnosti. Důležité je ale také stanovovat si hranice. I když má někdo dar jazyka a dobře rozumí své specializaci, nemůže se vyjadřovat ke všemu. Historici, včetně těch s darem řeči, by měli vždy oddělovat vlastní nepromyšlené představy od ověřitelných poznatků.

Na zasedání akademií V4, které se konalo v České republice, jste s kolegy z dalších tří zemí obdržel ocenění... Jaké jsou vaše zkušenosti se spoluprací se zahraničními vědci?

Spolupracuji hlavně s kolegy z Francie, Německa a Rakouska. Účastním se několika projektů, které jsou pro nás zásadní, protože česká středověká literatura nikdy nebyla ryze česká, ale zároveň latinská, německá nebo hebrejská. Jednou z mých specializací je středověký artušovský román. Společně s kolegy z dalších ústavů Akademie věd ČR analyzujeme nejen jednotlivé texty, ale také je srovnáváme mezi sebou a s dalšími blízkými i vzdálenějšími díly – jazykově českými, latinskými, německými, francouzskými, anglickými... Pro pochopení toho, co se psalo v českém prostředí ve 14. a 15. století, ať už jakýmkoli jazykem, je potřeba rozumět tomu, co se ve stejné době psalo třeba ve Francii, ve Skandinávii nebo Španělsku. □